

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

P R O G R A M A

PENTRU EXAMENUL NAȚIONAL DE DEFINITIVARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

**DISCIPLINA DE EXAMEN:
CULTURĂ CIVICĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALĂ**

2018

A. Notă de prezentare

Prezenta programă se adresează profesorilor care susțin examenul național de definitivare în învățământul preuniversitar la disciplina *Cultură civică și educație socială*. Conținutul și structura programei sunt elaborate în așa fel încât să răspundă schimbărilor impuse de abordarea curriculară sistemică în realizarea procesului educațional.

Absolvenții facultăților de profil și profesorii care susțin examenul la disciplina *Cultură civică și educație socială* pot preda în învățământul preuniversitar discipline socio-umane, în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

Aspectele fundamentale vizate prin prezenta programă operaționalizează profilul profesorului de discipline socio-umane, urmărind:

- cunoașterea conținuturilor fundamentale și a principalelor tendințe în evoluția disciplinei *Cultură civică și educație socială*, precum și a metodicii disciplinei;
- probarea capacităților necesare pentru proiectarea, realizarea și evaluarea activităților didactice;
- demonstrarea abilităților de comunicare, empatice și de cooperare necesare realizării actului educațional.

B. Competențe ale profesorului de discipline socio-umane

Programa vizează anumite competențe ale profesorului de discipline socio-umane, competențe pe care acesta trebuie să și le dezvolte și să le probeze pe parcursul desfășurării activității didactice. Într-o formulare sintetică, aceste competențe sunt:

- utilizarea cunoștințelor de specialitate, a achizițiilor din domeniul didacticii disciplinei în proiectarea, realizarea și evaluarea activităților didactice
- utilizarea principalelor documente școlare reglatoare: planuri-cadru, programe școlare, programe pentru examene naționale;
- proiectarea unor activități didactice bazate pe metode interactive pentru formarea competențelor specifice domeniului;
- proiectarea și realizarea dezvoltărilor curriculare intra- și interdisciplinare;
- adecvarea demersurilor didactice la particularitățile de vârstă ale colectivului de elevi;
- construirea un climat educativ stimulat și eficient.

C. Tematica pentru disciplina *Cultură civică și educație socială*

a. CULTURĂ CIVICĂ

I. AUTORITATEA

1. Teorii despre stat
2. Exercitarea puterii în stat. Forme de guvernare și regimuri politice: regimuri democratice, autoritare și totalitare
3. Raporturi între cetățeni și autorități
4. Statele moderne și constituționalismul
5. Constituțiile epocii moderne; exemple reprezentative

II. LIBERTATEA ȘI RESPONSABILITATEA

1. Distincția între libertatea personală, politică și cea economică
2. Libertate pozitivă și libertate negativă; libertățile publice
3. Limite ale libertății; privarea de libertate.
4. Participarea cetățenească și responsabilitatea

III. DREPTATEA ȘI EGALITATEA

1. Tipuri de dreptate
2. Justiția ca instituție de apărare a dreptății
3. Dreptatea, egalitatea și inegalitatea; tipuri de egalitate
4. Egalitatea șanselor și egalitatea în fața legii

IV. PROPRIETATEA

1. Formele proprietății și evoluția lor
2. Dreptul la proprietate; calitatea de proprietar
3. Proprietatea privată și economia de piață
4. Economia de piață și democrația în România

V. IDENTITATE NAȚIONALĂ ȘI EUROPEANĂ

1. Identitate națională și patriotism; sentimentul național, conștiința națională
2. Complexitatea identității personale în prezent: identități multiple
3. Alterări ale patriotismului: xenofobia, șovinismul, demagogia
4. România și integrarea Euro-atlantică

VI. ETICĂ ȘI CIVISM

1. Omul-ființă morală
2. Valori, norme și obligații moral-civice
3. Atitudini și comportamente moral-civice
4. Dileme morale și responsabilitate moral-civică

VII. DREPTURILE OMULUI ȘI DREPTURILE COPILULUI

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului:
  - istoric
  - tipuri de drepturi
  - drepturile fundamentale ale omului și responsabilitățile asociate
2. Promovarea și respectarea drepturilor omului
3. Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului:
  - istoric
  - principii generale ale convenției
  - drepturile fundamentale ale copilului și responsabilitățile asociate
4. Promovarea și respectarea drepturilor copilului

VIII. RAPORTUL CETĂȚEAN-STAT ÎN SOCIETATEA DEMOCRATICĂ

1. Mass-media și opinia publică
  - a) Mass - media: definiție, clasificări, funcții
  - b) Opinia publică; rolul mediilor în formarea opiniei publice
  - c) Libertatea presei; libertate și responsabilitate în producerea, transmiterea și receptarea mesajului propagat prin mass-media; prejudecăți și stereotipuri
2. Cetățenia și practicile democratice
  - a) Societatea civilă și inițiativele cetățenești (inițiative în comunitățile locale, inițiative legislative etc.)
  - b) Dreptul de asociere
  - c) Alegerile și votul
  - d) Participarea la luarea deciziei publice și la controlul aplicării acesteia în contextul democrației reprezentative și al formelor de manifestare a democrației directe

b. EDUCAȚIE SOCIALĂ-GÂNDIRE CRITICĂ ȘI DREPTURILE COPILULUI

I. FORMULAREA DE ÎNTREBĂRI

- Capacitatea de a ne mira; valoarea întrebărilor – de ce nu luăm totul ca fiind cunoscut
- Formularea întrebărilor; cui putem adresa întrebări și modalități alternative de a formula întrebări

II. ARGUMENTAREA UNUI PUNCT DE VEDERE PERSONAL

- Fapte și opinii
- Susținerea părerii/opinii proprii
- Formularea răspunsurilor; modalități alternative de a formula răspunsuri
- Schimbul de opinii. Compararea opiniilor
- De ce avem nevoie de argumente
- Condiții pentru acceptarea unui argument formulat de o altă persoană
- Stereotipii și prejudecăți
- Persuasiunea

III. DREPTURI ȘI RESPONSABILITĂȚI ALE COPILULUI

1. Convenția ONU cu privire la drepturile copilului

- Principiile generale ale convenției: prioritatea intereselor copilului, non-discriminarea, participarea copiilor la problemele care îi privesc

2. Drepturi ale copilului; responsabilități asociate acestora

- Exemplificarea unor drepturi în contexte concrete (de exemplu, dreptul la identitate, dreptul la familie, dreptul la educație, dreptul la joc și activități recreative, dreptul la protecție împotriva violenței, abuzului și exploatarei, dreptul la securitate și protecție socială, protecția mediului – condiție a vieții)
- Corelarea drepturilor cu responsabilitățile asociate

3. Modalități de exercitare a drepturilor și de asumare a responsabilităților

- Copiii, promotori ai propriilor drepturi
- Școala ca spațiu de exprimare/exercitare/asumare de către copii a drepturilor și responsabilităților

IV. RESPECTAREA, APĂRAREA ȘI PROMOVAREA DREPTURILOR COPILULUI

1. Respectarea și apărarea drepturilor copiilor. Categorii de copii în situații de risc și/sau cu cerințe educative speciale (copii din medii dezavantajate socio-economic, copii cu dizabilități, copii care aparțin unor minorități, copii din mediul rural)

2. Instituții guvernamentale și non-guvernamentale cu rol în respectarea, apărarea și promovarea drepturilor copilului

- Instituții guvernamentale: rolul statului; securitate și protecție socială
- Organizații nonguvernamentale: rolul societății civile

V. PROIECTUL EDUCAȚIONAL

Elaborarea și derularea unui proiect educațional pentru promovarea unui/unor drepturi ale copilului

- Alegerea temei
- Elaborarea fișei de proiect
- Derularea proiectului propus
- Evaluarea proiectului propus

c. EDUCAȚIE SOCIALĂ-EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ

I. CARACTERISTICI ALE SOCIETĂȚII CONTEMPORANE

Identitate și diversitate culturală

- Diversitatea culturală - o caracteristică a societății contemporane
- Complexitatea identității personale în prezent. Identitatea culturală proprie și identitatea culturală a celorlalți
  - patrimoniul cultural/moștenirea culturală
  - tradiții și obiceiuri comune/diferite ale culturilor
  - patriotismul și manifestările sale
- Raportul „eu” – „ceilalți”, „noi” – „ceilalți” în societatea multiculturală și în societatea interculturală

II. PERSOANA ȘI SOCIETATEA INTERCULTURALĂ

1. Principii și valori ale societății interculturale

- Principiile și valorile unei societăți interculturale (dezvoltarea identității culturale proprii, acceptarea și respectarea diversității, valorizarea pozitivă a diferențelor, tratamentul egal al persoanelor, solidaritate, promovarea incluziunii sociale, dialogul intercultural)
- Abateri de la valorile și principiile societății interculturale:
  - forme de intoleranță (discriminare, segregare, rasism, xenofobie)
  - manifestări și efecte ale lipsei de solidaritate (marginalizare, excludere, izolare)

2. Persoana în societatea interculturală

- Trăsături ale persoanei în societatea interculturală (spirit deschis, flexibilitate, cooperare, abilități relaționale și comunicaționale)
- Comunicarea interculturală
  - specificul comunicării interculturale
  - bariere ale comunicării interculturale (stereotipuri și prejudecăți)
  - reguli și principii pentru facilitarea comunicării interculturale

III. PROIECTUL EDUCAȚIONAL INTERCULTURAL

Elaborarea și derularea proiectului educațional intercultural

- Alegerea temei
- Elaborarea fișei de proiect
- Derularea proiectului propus
- Evaluarea proiectului propus

D. Bibliografie pentru disciplinele de specialitate

1. *** Constituția României
2. *** Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului
3. *** Declarația Universală a Drepturilor Omului
4. *** Referendumul național privind revizuirea Constituției României, Regia Autonomă "Monitorul Oficial", București, 2003
5. Ioan Muraru, Simina Tănăsescu, "Drept constituțional și instituții politice", Ed. Lumina Lex, București, 2001
6. Gabriel Almond, Sidney Verba, "Cultura civică", Ed. Du Style, București, 1996
7. Raymond Aron, "Democrație și totalitarism", Ed. All, București, 2001
8. Robert Dahl, "Poliarhiile", Ed. Du Style, București, 1998
9. Adrian Paul Iliescu, Emanuel-Mihail Socaciu, "Fundamentele gândirii politice moderne. Antologie comentată", Ed. Polirom, Iași, 1999
10. Jakub Karpinski, "ABC-ul democrației", Ed. Humanitas, București, 1993
11. Arend Lijphart, "Modele ale democrației", Ed. Polirom, Iași, 2000
12. Pierre Manent, "Originile politicii moderne", Ed. Nemira, București, 2000
13. J. St. Mill, "Despre libertate", Ed. Humanitas, București, 2001
14. Adrian Miroiu, coord., "Teorii ale dreptății" Ed. Alternative, București, 1997

15. Adrian Miroiu, coord., "Etica aplicată", Ed. Alternative, București, 1995
16. Karl Popper, "Societatea deschisă și dușmanii ei", Ed. Humanitas, București, 1990
17. J. J. Rousseau, "Discurs asupra inegalității dintre oameni", Ed. Antet, București, 2001
18. Dominique Schnapper și Christian Bachelier, "Ce este cetățenia?", Ed. Polirom, Iași, 2001
19. George Voicu, "Pluripartidismul", Ed. All, București, 1998
20. Mihai Coman, "Mass media, mit și ritual. O perspectivă antropologică", Ed. Polirom, Iași, 2005
21. Petru Iluț, "Valori, atitudini și comportamente sociale. Teme actuale de psihosociologie", Ed. Polirom, Iași, 2005

NOTĂ: Bibliografia pentru disciplinele de specialitate include **manualele cuprinse în Catalogul manualelor școlare valabile în învățământul preuniversitar, în anul școlar în care se susține examenul.**

E. Tematica pentru didactica disciplinelor de specialitate

I. Proiectarea, organizarea și desfășurarea activității didactice

1. Componentele Curriculumului național: planuri-cadru (trunchi comun, curriculum diferențiat, curriculum la decizia școlii/ curriculum în dezvoltare locală), programe școlare; alți termeni de referință ai curriculumului național: arii curriculare, discipline, module. Manuale școlare și auxiliare curriculare.
2. Proiectarea curriculumului la decizia școlii/ curriculumului în dezvoltare locală: aprofundare/ extindere/ opțional ca disciplină nouă.
3. Competențele predării-învățării-evaluării: competențe generale, competențe specifice.
4. Proiectarea activității didactice: planificare calendaristică, proiectarea unității de învățare, proiectarea de activități de învățare intra-, inter- și transdisciplinare.

II. Strategii didactice utilizate în procesul de predare-învățare-evaluare

1. Metode didactice: caracterizare, clasificare; utilizarea metodelor centrate pe elev/ tehnicilor de învățare prin cooperare.
2. Forme de organizare a activității didactice: caracterizare, clasificare.
3. Mijloacele de învățământ utilizate în activitatea didactică: caracterizare, funcții, clasificare.
4. Utilizarea tehnologiei informației și comunicării în construirea unor medii active de instruire.

III. Evaluarea procesului instructiv-educativ

1. Evaluarea de proces: obiective, caracterizare, funcții, tipologie.
2. Metode de evaluare: caracterizare, tipologie.
3. Instrumente de evaluare: caracterizare, calități (validitate, fidelitate, obiectivitate și aplicabilitate).
4. Tipologia itemilor: definiție, clasificări, caracteristici, domenii de utilizare, reguli de proiectare, modalități de evaluare și de notare.
5. Elaborarea probelor scrise: proiectarea testului docimologic, matricea de specificații.

F. Bibliografie pentru didactica disciplinelor de specialitate

1. Albulescu, I., Albulescu, M. "Didactica disciplinelor socio-umane", Ed Napoca Star, Cluj-Napoca, 1999
2. Bocoș, Mușata, Jucan, D., 2008, „Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia curriculum-ului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor”, Editura Paralela 45, Pitești
3. Ciolan, L., 2008, „Învățarea integrată - fundamente pentru un curriculum transdisciplinar”, Editura Polirom, Iași
4. Crețu C., "Curriculum individualizat și personalizat", Ed. Polirom, Iași, 1998
5. Cristea Sorin, "Dicționar de termeni pedagogici", E.D.P., București, 1998
6. Cucoș C., "Pedagogie generală", Ed. Polirom, Iași, 2000
7. Cucoș C., "Psihopedagogie", Ed. Polirom, Iași, 2005
8. D'Hainaut, L., 1981, „Interdisciplinaritate și integrare”, în Programe de învățământ și educație permanentă, EDP, București
9. Nicolescu, B., 1999, „Transdisciplinaritatea. Manifest”, Editura Polirom, Iași
10. Oțet, Florina, Nicoleta Lițoiu, S. Spineanu-Dobrotă, 2000, „Ghid de evaluare pentru științele socio-umane”, Editura ProGnosis, București
11. Petrescu, P., Pop, V., 2007, „Transdisciplinaritatea – o nouă abordare a situațiilor de învățare”, Editura Didactică și Pedagogică, București
12. Stoica, A. (coord.), 2001, „Evaluarea curentă și examenele”, Editura ProGnosis, București
13. Stoica, E. (coord.), M. Avram, S. Spineanu-Dobrotă, Angela Teșileanu, 2011, „Ghid de evaluare la disciplinele socio-umane”, Ed. ERC Press, București
14. ***, 2002, „Ghid metodologic pentru aplicarea programelor școlare din Aria curriculară Om și societate. Învățământ liceal”, MEC – CNC, Editura Aramis Print, București

NOTĂ: Bibliografia pentru didactica de specialitate include **planurile-cadru și programele școlare pentru disciplinele de specialitate valabile în anul școlar în care se susține examenul.**